

förstörda af drufsjukan (oidium). — Det är besynnerligt med dessa potatespester, druffpester, fruktpester, kreatursfarsoter etc. etc. Hvarför skall just på höjden af deras utveckling både civiliserade frukter, djurracer och folkslag sjukna? Är civilisationen en, feberkraft utvecklande, men på samma gång långsamt förtärande sjukdom? En fundering, som man grubblat på, alltsedan allegorin skrefs om den förbjudna frukten, kunskapens frukt på godt och ondt! I min tanke måste denna, sålunda skäligen gamla fråga, ovilkorligen besvaras med: *nej*. Hvaraf frågan? Af missförstånd! Man har tagit summan af missriktningarna och trott det sålunda funna resultatet vara riktningen.

Stadens kyrka, sade resehandboken, skulle vara vacker. Vi sträfvade derför, oaktadt hettan, ur den lägre belägna förstaden uppför en brant gata, till den egentliga staden. Ett torg vid den inre stadsporten hette *Plaza de la Constitution*, och öfver porten stod en inskription, som slutade med: *Viva la libertad y el orden* (lefve friheten och ordningen). Utrymmet hade dock blifvit något knappt, så att, under det *Viva la libertad* stod med stora bokstäfver, hade, såsom jag här angifvit det, *y el orden* fått nöja sig med att följa efter i helt små typer. Det var »en händelse, som såg ut som en tanke», som Geijer säger.

Kyrkan var, såsom de flesta i Spanien, i smaklöst grann rococo-stil invärtas. Efter att ha flygtigt tittat in, vände vi derför straxt om. Några pojkar hade hela tiden nyfiket följt oss. Förmodligen blef deras patriotism uppretad af den ringa uppmärksamhet, vi egnade deras stadskyrka, hvilken de förmodligen betraktade såsom världens åttonde underverk. Dessutom gick det säkert upp ett ljus för dem, om att vi måtte vara kättare, ty deras hittills endast vänliga nyfikenhet förvandlades plötsligt till fiendtlighet. En af pojkarne fick tag — Gud vet hvar — i en handklocka, en sådan, som man ringer med vid auktioner hos oss, och, ringande till storms med denna, förföljde han oss gata efter gata, under det pojkhopen oupphörligt växte och under ett hagel af förbannelser på catalanska, hvilka vi, som bättre var, ej förstod; men hvad som var lätt begripligt, var en och annan småsten, som kom dansande efter oss. De äldre tog visserligen ej del i förföljelsen, men deras dystra uppsyn uttryckte, att de

nog kunde haft lust. Som vi dock ej låtsade märka någonting, så tröttnade förföljarna. Ett liknande äfventyr hade jag, som ni kanske minns, under förra resan i staden Alhama i Andalusien. — Sällan lider väl ett folk i längden af en dålig institution, utan att felet ligger hos folket sjelft. Det är åtminstone min tro. Att inquisitionen var en giftig växt, lär väl vara obestriddigt; men aldrig hade den frodats, så som den gjorde i Spanien, om den ej i folkets hatfulla och ofördragsamma lynne funnit näringssaft och en gynnande jordmån. Är ej måhända alltid ett folks samhällsskick att betrakta såsom ett slags formel, efter hvilken man kan uträkna folkets lynne? Ingen regel utan undantag; men i allmänhet tror jag, att denna skall befinna sann.

På aftonen samma dag var i Barcelona annonserad en tjurfäktning. Klockan fyra for vi derfor till *la Plaza de Toros*, i sällskap med sonen till vår generalkonsul i Barcelona, Westzynthus, en utmärkt hygglig ung man, och som benäget åtagit sig att bli vår uttolkare af skådespelets egenheter. Ett kringresande fullständigt tjurfäktarsällskap, hvad man i Spanien kallar: en »*Cuadrilla*», hade nämligen kommit till Barcelona och skulle ge tre föreställningar. Denna afton gafs den första.

En Plaza de Toros är detsamma som en antik circus, endast att Plazan är cirkelrund, antikens circus deremot var något oval. Föreställ er en öppen plats omgifven af en stor cirkelrund trappa, hvilken uppstiger åt alla håll. Folket sitter på stentrappstegen, *las gradas*. Öfverst är en betäckt logerad, som hvilar på pelare. Emellan dessa pelare, under logerna, finns det platser, som sålunda äfven blir öfvertäckta. Dessa kallas *Gradas Cubiertas*, och detta är bästa platsen för en främling. Man är ej för nära till banan, och ej heller för högt öfver den, såsom i logerna. Till denna plats förde oss också vår ledsagare.

Den stora hufvudfördelningen af platserna är annars i platser på *skuggsidan* och platser på *solsidan* af banan. *Tendidos de*

Sombra och *Tendidos de Sol*. Detta står till och med skrifvet på utsidan af byggnaden, och särskilda ingångar leder till hvardera afdelningen. Skuggsidans platser kostar betydligt mera än solsidans.

Trappstegen, på hvilka åskådarna sitta, liksom i den antika circus, går ej ända ned till marken, utan det nedersta trappsteget är ännu omkring tre alnar upphöjdt öfver banan. Banan blir sålunda omgifven med en mur af nämnda höjd. Dessutom går rundtom banan ett träplank af något öfver två alnars höjd innanför och parallelt med muren. Mellan planket och trappmuren blir på detta sätt en gång af ungefär tre alnars bredd. I denna gång tar de ifrigaste älskarna af tjuvfäktningens nöjet, *los aficionados*, sin plats. Hit hoppar äfven alla de till fots stridande alltid in, då tjuren för häftigt förföljer, och för att lätta detta, har planket på inre sidan åt banan till ett trappsteg. Denna lättnad oaktadt, är den snabbhet, hvarmed detta springande öfver planket sker, verkligen beundransvärd. Stundom är tjuren nog vig att hoppa öfver skranket; men detta är i alla fall oskadligt. Alla, som befinner sig i den ofvan omtalta gången, springer då i stället öfver planket, in i banan tillbaka, och tjuren trafvar ensam om i gången. Hoppa vidare kan han naturligtvis ej i denna trängsel, så att ingen fara kan uppkomma för åskådarna. Alcaiden, det vill ungefär säga borgmästaren, eller också någon annan ortens förnämligare embetsman är vanligen President för tjuvfäktningen. Han hade sin plats i logen öfver våra hufvuden, i midten af »skuggsidan.» Längre bort till vänster satt musiken, som skulle blåsa under fäktningen.

Skådespelet började med ett slags mönstring. *Picadorerna* till häst, åtskilliga *Capas (chulos)* och de två *Espadas (matadores)* till fots, och sist tjenare, med möda hållande åtskilliga dussin af doggar, defilerade förbi och helsade på Presidenten. När processionen försvunnit, öppnades porten åter, och in kom, till häst två *alguaziler* (stadstjenare) i gammal-spansk, svart dräkt med puffar på ärmarna och med rundt krås om halsen; små, äfvenledes svarta, kappor på ena axeln; sammetsbaretter med svarta plymer på hufvudet och vid sidan långa värjor. Som folket skrek öfverljuddt på alla håll, så var naturligtvis *alguazilernas*

hästar alldeles förskrämda, stegrade och slog, och, som de ej sjelfva tycktes vara några utmärkta ryttare, så gick deras ridt litet »på sin hals», som man säger, och hvarje förhängning framkallade ofantliga skrattsalvor. Ändtligen hade de fått sina hästar fram till skranket, rätt under Presidentens plats, och med mössorna i hand begärde de nyckeln till tjurarnas rum. Presidenten kastade ned den, och alguazilen red tvert öfver banan och lemnade den till vaktaren vid tjurarnas dörr, hvarpå han i sträckt galopp, under folkmassans hvisslingar och skratt, flydde ut ur banan. All denna oskicklighet i ridning och låtsade rädsla, hör, tror jag, så att säga, till piecen; ty den förekommer vid alla tjurfäktningar.

Tjurarnas rum (*el toril*) liksom vilddjurenas fordom i romarnas circus, är beläget under åskådarplatserna på solsidan. Här har tjuren stått hela dagen i ett qvart hvalf, upphettadt af solglöden, så att blodet har stigit honom till hufvudet, och han blifvit vild af raseri.

Den första tjuren var en svart andalusier med långa krokiga horn, från *La ganaderia* (hjord) *de don Joaquín Mazpules*, sade affichen och hade till igenkänningstecken en hvit sidenbandros, *divisa blanca*. Bandrosen var fästad med en hulling i nacken — tjurfäktningen är grym följdriktigt in i minsta småsak!

Abaniquero, så hette tjuren, kom instörtandes med många väldiga språng, stannade midt på banan och såg sig om, flåsande och rytande af vildhet. Genast omgafs han af *Capas*, som med sina röda kappor, hvilka de svängde framför honom, retade honom till anfall och förföljelse; men alltid hoppade de öfver planket, just i det ögonblick han skulle upphinna dem. Tjuren tycktes börja anställa betraktelser öfver saken och inse, att här borde användas någon beräkning, och att troligt vore, att det skulle löna sig bättre att anfalla någon af de tre i banan befintliga hästarna med deras lansbeväpnade *Picadorer* än de flyktiga *Capas*. En af *Picadorerna* vände i detsamma sin motsträfviga häst emot tjuren. Med sina sylhvassa sporrar högg han hästens sidor, tills blodet kom ut, men lyckades ändå blott med möda att framdrifva honom; ty, ehuru hästen hade förbundna ögon, tycktes han ana sin fara, stretade emot sporrar och tyglar,

stegrade och skyggade. Picadorernas dräkt bestod af hattar med breda brätten; en liten broderad öppen jacka med en broderad väst samt nedvikta skjortkragar; gula långa skinnbyxor och, under dessa, stöflar, hvilkas höga skaft är fordrade med jernplåt, för att kunna motstå tjurens stötar. Stigböglarna, af den arabiska sorten, har formen af stora tofflor. I hälen på denna stigbögeltoffel sitter sporren, som är endast en hvass stålspets utan kringla. Picadorens vapen är en $3\frac{1}{2}$ å 4 alnar lång lans med en blott tumslång spets, för att endast kunna afhålla och småsticka tjuren, ej allvarsamt såra eller döda honom.

Som sagdt! Picadoren hade ändtligen lyckats att framdrifva sin häst och satt med fälld lans midt emot tjuren på några alnars afstånd, väntande hans anfall; men han förhastade sig ej, utan, skrapande jorden med klöfvarna, drog han sig baklänges, liksom beräknande sin stöt. På en gång ett förfärligt språng, en stöt! Hästen vacklade, en blodström störtade ut på sanden. »*Bravo toro, bravo!*» skrek publiken. *Capas* hastade fram med sina röda kappor, lockande bort tjuren och gifvande sålunda Picadoren rådrum att stiga af och bege sig ut efter en annan häst. Den sårade arma, stackars hästen vacklade ännu några steg, störtade och dog. En tjenare skyndade genast fram och aftog betsel och sadel; men liket låg kvar och sprutade blod.

Under tiden hade tjuren, blott ett ögonblick narrad af *Capas*, långsamt nalkats till en annan häst. Denna vände och flydde, folket hvisslade, Picadoren sporrade och dref honom fram igen: men han ville åter fly och vände derigenom venstra sidan åt tjuren. Ett språng — och häst och ryttare rullade i sanden! Tjuren hade brutit af spetsen på sitt ena horn; den satt kvar i hästens hjerta. Åter skyndade *Capas* fram, och åter lät tjuren narra sig bort, så att man fick rådrum att hjälpa upp Picadoren, som linkande och stödd begaf sig ut. Ett ögonblick till, och ännu en tredje häst låg med afbrutna framben på sanden. På en fjerde ristade tjuren upp buken, så att tarmarne släpade ända ned på marken. Detta hindrade dock ej ryttaren att sporra honom i galopp kring banan och att svänga honom på nytt emot tjuren. Besynnerligt nog blir hästarna nästan modigare

när de blifvit svårt sårade, och låter då utan svårighet drifva sig fram emot tjuren.

Tjuren tröttnade till slut och tycktes börja inse, att hans ansträngningar varit förgäfves; ty tre nya hästar och Picadorer väntade honom åter på alla håll. Med ett tungt språng kastade han sig upp på planket och tumlade öfver detsamma in i gången nedanför åskådarplatserna. Straxt hoppade alla, som befann sig där, in i banan, och tjuren trafvade ensam bölande i gången. — Från banan leder på tre ställen portar på planket in i nämnda gång. Hvar port har två dörrar (*deux battans*), som öppnas inåt gången till, och hvarje dörr är jemt så bred som gången sjelf. När man då slår upp ena dörren på en sådan port, inåt gången till, så blir naturligtvis gångens hela bredd afstängd af dörren; men i stället blir ingång till banan öppnad från gången. Detta är det medel, man begagnar, när tjuren hoppat öfver för att få honom in i banan igen.

Abaniquero var ej slugare än sina många föregångare. Sedan han lunkat ett stycke i gången, kom han till en sådan uppslagen portdörr, som hindrade honom att fortsätta sin väg rakt fram. Han vände då af åt venster — — och var inne på banan igen! Då märkte han, att han var lurad, vände om och ville tillbaks in i gången; men dörren slog igen midt för Hans Förfärlighets mule, och där stod han helt flat, omgifven af sina gamla fiender. Folket hvisslade och öfverhopade honom med skymford, för att väcka upp hans supponerade hederskänsla. Dock — både hvisslingarne, skriket och retandet af *Capas* var förgäfves! Han ville ej mera anfalla.

Så länge tjuren anfaller hästarna, skall, enligt det strängt iakttagna bruket, denna första afdelning af tragedien fortfara, om också 20 hästar skulle stryka med, och har ej entreprenören tillräckligt med hästar tillreds, så att det alltid finns 3 Picadorer inne på banan, så befäller Presidenten, att hästarna skall spännas från de vagnar, som väntar utanför. Entreprenören för tjurfäktningen får sedan betala hvad pris som fordras. Men, när tjuren deremot ej längre vill anfalla, ger Presidenten ett tecken. Musiken blåser en fanfar, Picadorena rider ut ur banan, och fram störtar, till fots, *Banderilleros*, så kallade af sina

små, 6 kvarter långa pikar, *Banderillas*, omlindade med band och pappersremсор och försedda med en ytterst hvass spets med hullingar. *Banderilleron* får endast på ett enda, bestämt sätt kasta sina pikar på tjuren. När tjuren anfaller, skall han nämligen invänta honom, och just när tjurens panna är knappt en aln från hans bröst, skall han, med armarna framsträckta öfver hans horn, stöta pikarne i hans tjocka nacke och i det samma sjelf hoppa undan åt sidan. Så farligt detta än är, och sådan otrolig vighet och snabbhet det än erfordrar att komma helskinnad undan, så slutar det ändå nästan aldrig illa. Ofta fastnar dock ej pikarna i tjurens nacke, eller också lyckas *Banderilleron* endast att fästa en af dem; då uthvisslas han utan skonsamhet. "*No tengas miedo*" (var inte rädd!) skriker tio tusen hånande röster; men gör han åter sin sak bra, och lyckas han att få båda pikarna att hänga fast i tjurens nacke, så belönas han med en storm af handklappningar och bravorop.

Tjuren blef i början ursinnig öfver denna nya plåga, röt, hoppade, stötte åt alla håll; men efter en stund, då han hade hela halsen full med pikar, vrålade han blott af förtviflan och gjorde knappt något försök att hindra *Banderilleros* från att mångdubbla hans nackprydnader.

Då gaf Presidenten på nytt ett tecken. Åter en fanfar! Och tredje akten begyntes dermed, att *Manuel Dominguez*, den beryktade Espadan, inträdde på arenan och helsade publiken. Han bar en Figarodrägt, d. v. s. öppen, guld- och silfverbroderad sammetsjacka, hängande *resilla* (nätmössa) på håret, vida broderade knäbyxor samt silkesstrumpor och skor. I högra handen hade han en lång, tumsbred värja, *el estoque*, i den venstra en röd flagga på käpp, *el trapo* eller *la muleta*. Tjuren lät länge reta sig, anföll flere gånger så försigtigt och blott till hälften, att intet kunde göras. Slutligen lät han dock narra sig, rusade till och stötte med full fart i den röda flaggan, som Espadan höll med sin *venstra* hand utvecklade under sin upplyftade *högra* arm. I det ögonblick djuret sålunda rusade fram under Espadans högra arm och med sitt horn kanske var blott en tum från hans sida, vände Espadan blixtnabbt värjspetsen nedåt och i sned riktning ifrån sig, så att värjan gick in öfver tjurens högra bog,

just där halsen slutade, och trängde ned snedt igenom hans bröst, så att, då värjfästet stannade på högra sidan af halsen, hade spetsen gått ned och uppsökt trakten af hjertat. Tjuren tvärstannade, stapplade ett par steg och föll. Då framträdde *el Cachetero*, väpnad med en kort dolk, fattade honom försigtigt i hornet och dödade honom fullständigt genom en stöt i ryggmärgen, bakom hornfästet.

Fanfarer! Och flera anspann af mulåsnor med granna seldon, öfverklädda af röda fransar och bjellror, svängde in på banan. En krok hakades fast i ett af hästlikena, och under skrik och i frysprång bar det af ut, tills, sist af alla, hjelten i tragedien, *Abaniquero*, af det största och grannaste anspannet, 8 mulåsnor starkt, under ett väsen, som trotsar all beskrifning, i frysprång försvann.

Entreakten varar blott några ögonblick, och under densamma reser sig alla upp. Härunder pågår en mängd af häfdvunnet skämt och sjelfsvåld under ett döfvande larm. Får folket t. 'ex. se någon, som olyckligtvis, okunnig om bruket, tagit handskar på sig, så ropas genast af 1000 röster: *fuera guantes*, d. v. s. ut med handskarna! Och det är rådligast att lyda straxt, annars växer stormen till orkan. — En herre har den oturen att tappa sin hatt eller paraplui! Genast flyger denna persedel rundt om hela banan. — På ett annat ställe grälar en klunga om finesserna vid det sista uppträdet, och, att döma af rösterna och åtbörderna, vete himlen hur långt det kunde gått — — om ej presidenten i detsamma gett ett tecken. Musiken blåste, och den andra tjuren störtade in!

Denna var af navaresisk race och, lik alla sådana, ilsknen, men liten, vig, ehuru föga stark. Han for ikring som en tätting; stötte hit och dit; bröt benet af en häst; sårade lindrigt ett par andra, dödade händelsevis en; försökte snart hoppa öfver skrancket; fick sin tillbörliga mängd Banderillas i nacken; och när den 2:dra Espadan, en ung man af ett distingueradt utseende och nybörjare i konsten, *José Carmona*, inträdde med värjan, störtade ungtjuren handlöst sitt öde till mötes. *Carmona* hoppade vigt åt sidan, och med en stöt, snabb som blixten dödade han honom,

så att han ögonblickligt rullade om på sanden och dog utan att *Cacheteron* behöfdes — En fanfar, och folket skrek, så att banan kunde brista! Presidenten beviljade också deras anhållan, och tjuren skänktes åt Carmona till belöning för hans vackra stöt. Mulånespannena svängde in, och likena släpades ut — och så fortgick skådespelet tills 6 tjurar och 23 hästar stupat!

Sex tjurar var det på affischen utlofvade antalet; men på folkets begäran gafs en 7:de tjur, *el toro de grazia*. Denna var förmodligen ej förut uppretad, — "*flaco, cobarde y sin ninguna grazia*", stod det i den formliga recensionen öfver tjurfäktingen i morgondagens tidningsblad — och kunde ej förmås till något allvarsamt anfall. Folket öfveröste honom med skymford och med ett hagel af käppar och hattar — förgäfves! Då skrek man: "*perros*", hundarna!

Slutligen, fast dröjande, gaf Presidenten sitt bifall. Alla både picadorer och capas lemnade då banan, dit nu blodhundarna insläpptes. Samma race af blodhundar, som spaniorerna efter upptäckten af Amerika begagnade till jagt efter infödingarna, indianerna, och som än i dag begagnas af Nordamerikas plantage-egare till jagt efter förrymda negerslafvar.

I början kastade tjuren en och annan af hundarna i luften och ristade upp magen på ett par stycken; men snart framgick han blott med möda, vrålande af ångest, och behängd med knippor af dessa blodiglar. Då framträdde *el Cachetero* och dödade honom skymfligt *a traicion* (på förräddarvis), genom ett värjstygn bakifrån, igenom buken.

Hvem erkänner ej, att hela detta skådespel, är grymt och fördömligt! Sorgligt vore att se något sådant i sitt eget land; men nekas kan ej, att för en resande, en främling, är det intressant och karakteristiskt att åse. Troligen underhålles af tjurfäktingarna grymhet och blodtörst bland folket; men kanske äfven mod och dödsförakt.

I äldre tider var ej *Toreron* (Tjurfäktingen) betald, utan den högsta adeln hade sitt nöje och sin stolthet i att uppträda i dessa fäktingar. Detta afskaffades i Philip den 3:djes tid, tror jag, och att vara *Torero* blef ett yrke. Ännu

i dag likväl, vid kröningar eller andra utomordentliga högtidstillfällen, tillställer man tjurfäktningar på det gamla viset. Till tjurfäktningsbana begagnas då vanligen ett torg i Madrid. I fönsterna, på balkongerna, ända upp på takena trängs åskådare. Kungliga familjen sitter under en tronhimmel, på en särskildt uppbyggd tribun. Då stiger, som fordom, den högsta adeln ned i banan och täflar i att visa sitt mod och sin färdighet i det nationella nöjet. Picadoren har då en ypperlig och modig häst, ej som i de vanliga *Corridas*, ett darrande gammalt ök, som blott derföre ej skickats till slagtarn, att det lika så gerna kunde stickas ihjäl af tjuren. Vid dessa gammaldags eller utomordentliga tjurfäktningar dödas tjuren af ryttaren, Picadoren; mannen med värjan, *Espadan*, förekommer ej alls. Picadoren är vid dessa fäktningar beväpnad med en kort, knappt två alnar lång handpik, *rejoncillo*, med en lång och skarpslipad spets. Han undviker tjurens anfäll genom sin skicklighet såsom ryttare och genom hästens vighet, och när då tjuren har rusat förbi, förföljer han honom, rider upp vid sidan af honom och stöter sin lilla pik i hans rygg, hvilket dock ej får ske på något annat ställe af ryggen än det, hvilket Spanioeren kallar *la cruz*, d. v. s. midt öfver framboarna. Lansen genomborrar tjurens ryggmärg, och det rasande djuret störtar såsom slaget af blixten. — Men det är ej blott vid dessa utomordentliga tillfällen, som personer, icke hörande till yrket, tar del i tjurfäktning. Mången rik amatör har ännu i dag sin enskilda plaza de toros, där han och hans vänner roar sig privatim med dessa farliga öfningar. För ett år sedan hade t. ex. några unga män af den högre klassen i Barcelona slagit sig ihop, köpt tjurar och öfrigt tillbehör, bildat en *cuadrilla*, och utförde en fullständig *Corrida de Toros*. Äfven den större allmänheten inskränker sig ej till att endast vara åskådare. Vid de fäktningar mot ungtjurar, eller s. k. *novillos*, som under vintern hålls i Madrid, hoppar hvem som vill ned i banan och deltar i striden, hvilken då likväl blott består i att till det yttersta reta ungtjurarna, ej döda dem. Men ej nog med dessa fäktningar i stängda banor, äfven på öppna fältet har man ett slags tjurfäktningar eller tjurjagter. Till detta ändamål släpper man halfvilda tjurar på någon af de stora, öde slätterna, af

hvilka Spanien har godt förråd. Tjuren hetsas med hundar, och jägarna, som vid dessa tillfällen är till fots och väpnade med långa lansar, inväntar och tar emot hans anfall på lansspetsarna. Vid dessa jagter eller fäktningar mot tjurar på öppna fältet (*Toros de Vega*) inträffar nästan alltid olyckshändelser. Strid mot tjurar är således ej blott en sak, som Spaniorens gerna ser, utan äfven en sak, hvori han gerna tar del. Han har också, hvad heller som är, en egen skicklighet i att handtera dessa djur. Så har man t. ex. berättat mig, att när koherden, *el vaquero*, i Salamanca-trakten vill ta fast någon af tjurarna i sin halfvilda hjord, ställer han sig ett stycke ifrån tjuren och midt framför honom, k'appar med händerna på sitt breda skinnbälte och ber honom komma, derunder tilltalande honom med vissa gäckande smekord, som antas särdeles böra småreta hans själfkänsla såsom tjur. Tjuren blir också snart ond, drar sig tillbaks för att ta fart och störtar mot *el vaquero* med ett par vilda språng. Denne inväntar honom helt lugnt, fattar honom i hornena, och med en enda i rätta sekunden gifven knyck stjelper han ikull honom. — Det finns äfven ett annat underligt sätt att fånga tjuren. Detta sker till häst. Man undviker tjuren och låter honom rusa förbi, rider derpå efter honom, fattar honom i svansen, och i det ögonblick, då hans hela kroppstyngd under språnget hvilar på framfötterna, rycker man till, och med endast vanlig armstyrka, sade mig en person, som själf ofta gjort detta vådliga konststycke, kan man då stjelpa tjuren på rygg, hals öfver hufvud; detta kallas att *colear el toro* af *cola* svans*). Men skulle man ta misste om rätta ögonblicket och rycka till för sent eller för tidigt, så är man förlorad, rycks af hästen och är i tjurens våld. — Ehuru tjurfäktningarna i sin vanliga skådespelsform således erinrar om de gamles circensiska spel och kanhända äfven till en viss mindre grad uppkommit genom minnen om dessa, så har de dock sin egentliga rot i en stor folknäring, uppfödandet af halfvilda hjordar på öde betesmarker i Spanien och norra Afrika, och den derunder nödvändigt förvärfvade färdigheten att handskas med dessa farliga djur.

*) Man har i svenskan ett på liknande sätt bildadt verb. Att sidorikta en kanon genom att åt endera sidan vrida den bakre, mot marken hvilande delen af lavetten, den s. k. "svansen", kallas att "svansa" kanonen åt höger eller venster.

Numera uppföds tjurarna för tjurfäktningarnas skull; men ursprungligen uppkom tjurfäktningarna genom vanan att uppföda tjurar. Spaniorernas afkomlingar medförde till södra Amerika minnen om moderlandets gamla näring, och på de stora grästepperna, *las Pampas*, uppblomstrade den på nytt i mångdubblad skala och framkallade genast samma färdigheter. Den halvilda herden, är där till häst och drifver framför sig hjordar af mångtusende behornade hufvuden. Med den långa lädersnaran *el lazo* snärjer och kullstörtar han hvilket djur i hjorden han behagar. Tjurfäktningarna är således ingenting annat än i skådespelsform sammanförda minnen om skicklighet i att jaga, fänga och slagta vilda tjurar. Och hvad grymheten angår, är vi inte litet hvar esomoftast temligen obarmhertiga, då det gäller att roa oss? Inte är det i allmänhet för den magra stekens skull, som jägaren ströfvar i skog och moras hela dagar, för att till slut skjuta ett par harar eller änder. Nej, det är för nöjet att döda med skicklighet! Tillkommer då någon fara, såsom vid en björnjagt t. ex., så har vi precis desamma två retelser, som verkar vid tjurfäktningen: nöjet af skicklighet och nöjet af trotsad fara. Våra småländningar brukade ju »spänna bälte» för ej så länge sedan och knifvas för ro skull? Samma sak! Hvilket naturligtvis ej hindrar, att både det ena och det andra är efterklang af vildhet.

En annan dag gjorde vi en utflykt på jernväg till *Molins de Rey*, $\frac{1}{2}$ timmes färd. Vägen gick genom vingårdar, oliv och orange och erinrade, dock i neddammad upplaga, om Campagnan kring Neapel. I fonden af en dalgång syntes ur fjerran det underliga, tandade *Montserrat* (Sågberget), där ett af Spaniens fordom mest beryktade kloster ligger.

På eftermiddagen samma dag, när den mildrade solhettan tillät att promenera, vandrade vi ut ur staden framåt fästningsberget *Montjuich*, som uppstiger brant från slätten, ett par bösshåll utanför stadens port och vid stranden af hafvet. Vägen leder i zicksack uppför bergets brant, och öfverst ligger fästningen, med sina bastioner och torn. Vi nöjde oss dock med att upphinna det mindre allvarsamma målet af ett litet värdshus, beläget på bergets halva höjd och ut på kanten af bergväggen, som

där stupar lodrätt i det evigt brusande hafvet. — Det evigt brusande, sade jag. Denna oafslätliga oro kommer deraf, att luften öfver landet upphettas fortare och starkare af solglöden än luften öfver hafsytan. Den kallare hafsluften, såsom tyngre än den hetare landluften, måste derföre, till följd af jernvigt-lagen, strömma in från sjön inåt landet. Häraf uppkommer hvarje morgon en hafsbris, som mot aftonen aftynar och stillnar, då jernvigt är åstadkommen. Sedermera under natten uppkommer vanligen en motsatt luftströmning från landet utåt hafvet, emedan luften öfver hafvet, liksom den hastigare upphettades, så äfven hastigare afsvalnar än luften öfver den svagare värmeledaren vattnet. Denna naturens inrättning är i heta klimater en välsignelse och fastän här understundom kan vara bra *hett*, blir det aldrig *qvast*. Den vanliga temperaturen under större delen af dagen var nu omkring 28 gr. Celsius i skuggan, och det oaktadt kändes den ej plågsam. Obehaglig är dock denna nu omtalta dagliga blåst för dem, som, likt oss, följer kusten utefter med ångbåt. Man måste bereda sig på att nästan alltid ha sjögång, om dagen af vinden och om natten af dyningen efter densamma; men på land är det ljuft att uppfriskas af den strömmande brisen och att höra hafvets sång mot foten af de heta, vinkransade klipporna.

Det lilla värdshuset hette *Vista Alegre*, och »*en glad syn*» var det i sanning att på ena sidan öfverskåda det gränslösa, djupblå hafvet och åt den andra den rika, halfcirkelformiga slätten, omgifven af bruna berg och strödd med perlsmycken af glänsande hvita byar och småstäder. Närmast under oss låg den stora sorlande myrstacken Barcelona sjelft, pittoreskt med sina hundratals små utsigtstorn och med sin skog af master i den temligen goda hamnen. Från den udde, på hvilken Barcelonas östliga förstad, *Barceloneta*, ligger, utsträcker sig nämligen i hafvet, parallelt med stadens strand, en utfylld jordarm, bildande sålunda en säker, endast åt vester öppen hamn.

Barcelona är en rik handels- och fabriksstad, och Cataloniens folk är ett lifligt, tappert, arbetsamt, företagsamt, oroligt och frihetsälskande slägte. När vi aftonen förut vandrade från tjurfäktingen, sade oss vår följeslagare, Westzynthus, att: »hade

vi nu blott fått se en liten revolution också, så hade vi lärt känna Barcelonas *båda* favoritnöjen.» Dessa söderns hetsiga folk uppfattar och förstår icke friheten på nordens lugna sätt. När de älskar friheten, älskar de den med passion. De förvärfvar den för ett ögonblick. (Några år är blott ett historiskt ögonblick). Se Greklands och Siciliens och medeltidens Italiens republiker under deras korta frihetsperioder! Men när explosionen har slutat att glänsa och skaka, faller deras spänstighet tillsammans, och någon despot lyckas lätt att ställa sin thron på ruinerna — — tills nästa utbrott kastar honom i luften! Det är ett oroligt, ett besynnerligt historiskt lif, en omväxling af svaghet och gudakraft; men för hvarje stöt flyger civilisationens farkost ett långt stycke framåt! — Hos oss rinner det fria blodet mera lugnt och — otvivelaktigt — mera sundt i statskroppens ådror. Arterernas fortskyndande kraft dämpas och regelbindes af venernas tröghet, och hela lifsmaskineriet går jemt framåt. Den sydliga statskroppen har endast och allenast pulsådror, och febern omväxlar med långa förlamningar och slutar ofta med en hastig död. — Detta om de sydliga folk, som ödet redan skänkt en historisk roll. Cataloniens oroliga släkte kan ej sägas ännu ha fått spela *sin*; men det är af samma gry, och om detta folk skulle, under helt förändrade förhållanden, en gång slitas löst från den utlevade spanska statskroppen och ställas att lefva för sig sjelft, så vågar jag förutspå, att detta lif skulle blifva ett lysande — fastän kort, mycket kort, det förstås!

Efter en stunds hvila vid *la Vista Alegre*, vandrade vi åter nedför berget. På nedersta sluttningen af bergets fot och på den lilla slätten mellan densamma och stadens mur ligger en mängd lifligt höggroäna, trädgårdsfält. Här odlar den flitiga Catalanen alla möjliga slags grönsaker. Särdeles vackra var de fält, som täcktes af *pimiento*, ett slags pepparväxt. Plantan, som har glänssande mörkgröna blad, hade en alns höjd ungefär, och öfverallt mellan bladen glänste purpurröda de aflånga, vackra frukterna eller fröhusena. Dessa nyttjar folket här som ett slags sallad vid matlagningen. Liknande, men ej fullt så lysande, var de tegar, som bar *tomates*, hvad på fransyska kallas *pommes d'amour* eller äfven *tomates*, en rund, högröd frukt af ett äpples storlek;